

TUTORITZACIÓ INTENSIVA I AVALUACIÓ CONTINUADA DE PRÀCTIQUES PROFESSIONALITZADORES EN PSICOLOGIA DE LA SALUT.

Montserrat Planes Pedra
Facultat d'Educació i Psicologia
montserrat.planes@udg.edu

Objectius

1. Atorgar un pes predominant a l'**aprenentatge dels alumnes** en front de l'ensenyament tradicional del professor. En la nostra proposta la tasca del professor és la d'ensenyar a aprendre, posant els medis per a què els estudiants tinguin l'ocasió de fer-ho a partir de la pròpia experiència. Els principals aprenentatges que realitza l'alumne es centren en les habilitats i actituds que ha de tenir un bon psicòleg de la salut.
2. Enquadrar el plantejament d'aquestes activitats dins del moviment de construcció de l'Espai Europeu d'Educació Superior i el seu **sistema de transferència de crèdits** (European Credits Transference System, ECTS), que potencia tot el que té a veure amb l'aprenentatge dels alumnes, així com la valoració i evolució dels seus resultats (González i Wagenaar, 2003). Així mateix, segueix les orientacions proporcionades pel programa Leonardo da Vinci recollides en el document "A European Framework for Psychologists' Training" (2001), també divulgades per Peiró (2003).

Desenvolupament

La tutorització intensiva, a la qual al·ludeix el títol de l'activitat que presentem, es deriva de la consideració de l'alumne com a element central en el seu procés d'aprenentatge. Per tant, a l'hora de garantir la qualitat dels aprenentatges assolits pels alumnes, l'interès principal han de ser els *outputs* que són capaços de donar al llarg del desenvolupament dels programes docents, sense deixar de vetllar pels *inputs* que la universitat posa al seu abast. Aquestes tasques requereixen una **supervisió i suport continu** del treball dels alumnes, per tal que puguin assolir nivells òptims en la seva formació.

Les pràctiques que tutoritzem pertanyen a una assignatura troncal de segon cicle de l'actual llicenciatura de Psicologia. En el seu disseny s'ha tingut en compte, en la mesura del possible, el nou sistema de crèdits ECTS. Pel que fa a les hores de dedicació de l'estudiant, s'ha procurat l'apropament a la *ratio* d'entre dues i tres hores de treball de l'estudiant, per cada hora de docència del professor (González i Wagenaar, 2003).

Les pràctiques han consistit en portar a terme tot el procés d'intervenció en un cas de fòbia específica fent servir pacients anàlegs (persones que presenten una forma subclínica del trastorn). L'objectiu de la pràctica lògicament no era produir canvis en l'estat dels anàlegs, sinó en les **habilitats** dels estudiants que acomplien el paper de terapeutes. Concretament ens proposàvem que adquirissin les habilitats terapèutiques específiques i inespecífiques necessàries per a aplicar la desensibilització sistemàtica i l'exposició en viu amb prevenció de la resposta. El paper dels anàlegs era el de subministrar dades rellevants per a prendre decisions en les diferents fases del procés de tractament i facilitar l'entrenament i l'aprenentatge, per part de l'alumne terapeuta, de les habilitats requerides en l'aplicació de les diferents tècniques esmentades mitjançant l'assaig de les conductes implicades. De la mateixa manera, donava

l'oportunitat de fomentar les **actituds**, i practicar les habilitats, que permeten l'establiment d'una bona relació terapèutica.

La **metodologia** emprada per a portar a terme les sessions de pràctiques és la següent:

- **Sessions preparatòries dels alumnes:** Els alumnes treballen per parelles (assumeixen els papers de terapeuta i pacient i, si cal, els alternen) y formen part d'un equip de 4-6 persones que, en general, elaboren instruments, procediments, etc., de manera conjunta. Periòdicament es reuneixen amb la professora dins de l'horari lectiu i de tutories per a preparar i presentar el treball corresponent a la fase d'intervenció en què es troben. Quan es tracta de presentar materials, o mostrar les noves habilitats, es fa la classe conjuntament amb un altre equip i per tant hi assisteixen 8-10 persones.
- **En la sessió de classe dirigida per la professora** es van revisant els diferents objectius programats per a la sessió i es presenten els que es treballaran en la propera classe (a més estan disponibles, des de principis de curs a la pàgina web de l'assignatura). Per exemple, en una de les fases de la intervenció, un dels objectius és que el pacient aprengui a relaxar-se. Per a poder assolir-lo cal elaborar un seguit de procediments i materials: verbalitzacions de tensió i relaxació muscular, amb control del temps per a cada instrucció, etc.; auto-registres per a consignar la pràctica diària de l'entrenament i els canvis percebuts, etc. Quan el material ja està elaborat, i perfeccionat amb l'ajuda de les aportacions de tot el grup de classe, l'alumne que actua com a terapeuta dona les instruccions pertinents per a relaxar-se a l'alumne que fa el paper de pacient. En finalitzar el *rol-playing*, es comenten aquells aspectes de l'execució que han estat especialment correctes i adequats i es fa explícit el per què, així com aquells que convindria millorar i es proposen maneres de fer-ho. Participen en els comentaris, en primer lloc, els autors de la demostració i, posteriorment, els altres alumnes del grup que han actuat com a observadors i han pres notes del que més tard volien comentar. La professora intervé al final per a ratificar els comentaris i, en cas que no s'hagin tractat tots els aspectes susceptibles de confirmació o de proposta de canvi, els completa. Amb totes les aportacions que els alumnes que han actuat reben del grup, i gràcies a l'intercanvi de suggeriments i d'idees - uns i altres necessàriament fonamentats en la documentació científica sobre les intervencions practicades- però també basats en les pròpies preferències i opinions com a possibles pacients (per exemple, l'alumne que fa de pacient pot explicar: "m'hagués agradat que les indicacions per a tensar els músculs haguessin estat més detallades i més lentes per tal de concentrar-me millor, etc.) redacten un document definitiu que es lliura a la professora en la propera sessió de classe, per tal de ser avaluat i complementat, d'aquesta manera, la valoració de l'execució anteriorment realitzada.

Les activitats realitzades pels alumnes es recolzen en la programació realitzada per la professora per a cada sessió i es documenten en **manuals, monografies i revistes**, les referències de les quals es proporcionen dins d'un dossier que es troba a la pàgina web de l'assignatura des de l'inici del curs. Igualment els estudiants han rebut formació per a utilitzar les **bases de dades** corresponents a l'àmbit de psicologia de la salut (PsycInfo, ISLwok, Medline, etc.) i hi tenen accés.

Avaluació

Les pràctiques amb tutorització intensiva i avaluació continuada es van iniciar el 2002-2003 i s'han anat modificant i perfeccionant fins arribar al format actual. Quan a la valoració de l'aprenentatge dels alumnes en termes de **competències**, podem dir que, gràcies a aquesta metodologia, els resultats reflecteixen, en gran mesura, els descriptors de Dublin (Rauret, 2005) i es corresponen amb els objectius 6, 7 i 8 que s'han fet constar al programa de l'assignatura (adquirir habilitats en l'elaboració i realització d'una intervenció psicològica; adquirir capacitat crítica per a elegir un determinat tipus d'intervenció per a un problema concret i per a identificar els aspectes positius i les limitacions pròpies de cada tècnica; potenciar les actituds que afavoreixen una bona relació terapèutica i la responsabilitat professional). En conseqüència, els estudiants han desenvolupat habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar aprofundint en el coneixement de les tècniques d'intervenció de manera **autodirigida** o autònoma.

Així mateix han après a **integrar coneixements fragmentaris** en una activitat pràctica globalitzadora, en el curs de la qual han tingut que formular judicis correctament argumentats i prendre decisions raonades; tot respectant els principis ètics i deontològics, i mostrant alhora sensibilitat en front del diversos contextos socials amb els que interactuaven.

No ha estat menys important l'experiència d'un tipus de **treball col·laboratiu i en equip**, que ha permès l'enriquiment de tots els participants, gràcies a les aportacions dels diferents membres del grup i on ha sigut tan important fer les coses completament bé des del començament, com donar-se compte de les imperfeccions o mancances que hi podien haver en la seva execució, per a posteriorment realitzar l'esforç de buscar i valorar les possibles solucions als dèficits observats. Així mateix, s'ha après a interactuar amb els membres del grup de manera assertiva i constructiva

Aquest aprenentatge ha estat assolit, amb **nivells molt elevats de rendiment**, per la quasi totalitat dels estudiants que, en anys successius, han fet el seguiment complet de les pràctiques (Planes, 2004). Per tant podem dir que s'han optimitzat els recursos materials i docents disponibles, així com el temps esmerçat pels estudiants en la seva preparació i execució, a diferència del que acostuma a succeir amb les pràctiques que només s'avaluen una vegada finalitzades per complet. En aquest cas sol ser comú trobar errors conceptuals o metodològics d'una certa importància, al costat d'altres continguts correctes i, fins i tot notables, que posen de manifest que l'estudiant ho podia haver fet molt millor. En altres paraules, no se l'hi ha donat l'oportunitat de maximitzar el seu rendiment i aprenentatge.

Conclusions

Els bons resultats obtinguts amb aquesta modalitat de pràctiques i la **valoració molt positiva que en fan els estudiants**, ens anima a proposar una ampliació dels crèdits que si dediquen. De fet, si tota l'assignatura s'impartís prenent com a nucli vertebrador les pràctiques, molt probablement s'incrementarien els aprenentatges i la seva consolidació seria més fàcil i alhora més intensa. L'ús d'aquesta metodologia permet obtenir, entre d'altres, els següents beneficis:

- l'aprenentatge de l'estudiant avança sobre bases sòlides i sense buits,
- el treball que ha de realitzar queda ben distribuït al llarg del curs, es pot portar a terme acuradament, es sotmet a avaluació continuada i se'n coneixen els resultants amb rapidesa
- l'alumne pot controlar en tot moment el seu rendiment i evolució.

Per altra banda, encara que només es puguin treballar en profunditat part de les tècniques, teràpies, procediments i estratègies contemplats al programa de l'assignatura, els alumnes aprenen a identificar i planificar els aspectes més importants que formen part d'una intervenció i queden així capacitats per a fer el mateix quan hagin d'utilitzar noves tècniques o tractar nous trastorns (**transferència i generalització** dels aprenentatges).

Tot i que l'experiència es presenta lligada a un àmbit molt concret, pot ser d'interès per altres estudis orientats a l'atenció a les persones i a l'aplicació de tècniques o procediments professionals especialitzats.

Bibliografia

Project EuroPsyt (2001). *A European Framework for Psychologists' Training* (Recuperat el 21 d'agost de 2005 a <http://www.europsych.org/framework/v5/#discipline>)

González, J. y Wanegaar, R. (2003). *Tuning educational structures in Europa*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Rauret, G. (2005). De l'assegurament de la qualitat dels POPs a l'acreditació dels màsters. Dins de Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (Ed.). *Cap a on anem amb el postgrau?* (pp.43-59). Girona: Uiversitat de Girona.

Peiró, J.M. (2003). *La libre circulación de los psicólogos profesionales por Europa*. Barcelona: Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya.

Planes, M. (2004, juliol). *Optimización del aprendizaje en el segundo ciclo de los estudios de Psicología: Interrelación entre teoría y práctica en el ámbito de la Psicología de la Salud*. Pòster presentat al III Congreso Internacional de Docencia Universitaria e Innovación, celebrat a Girona.